

kaznih predlogov itd.). Torej tudi po argumentum a maiori ad minus omenjene sodnikove dolžnosti ni. (N. pr. odločbe v smislu §§ 415, 418, 422, 430 kp.).

Končno bodi omenjeno, da odredba § 1 zdt., po kateri se smejo imenovati za v. d. d. t. samo pri sodišču nameščeni uradniki (pristavi, sodniški pripravniki in administrativno osebje), ni videti svrhi primerno, ker morejo le take osebe, ki so od razpravljanja očega sodnika popolnoma neodvisne, uspešno zastopati javne interese, ne pa sodno uradništvo, ki je vedno v neki odvisnosti napram sodniku. Ta zakonita določba je torej potrebna spremembe in skladnosti s § 87 izvršilne naredbe z dne 23. maja 1873.

O B Z O R N I K.

Naše najvišje sodišče.

Smo pred tretjo fazo našega najvišjega sodišča.

Z znano uredbo z dne 14. novembra 1918 št. 111 Ur. L. je določila Narodna vlada v Ljubljani, da se osnuj višje deželno sodišče kot neposredna višja stopnja nad tedanjimi štirimi slovenskimi zbornimi sodišči prve stopnje in sicer s sedežem v Ljubljani. Procesni zakoni, civilni in kazenski, so ostali pri tem nedotaknjeni. Kot druga stopnja naj posluje to višje deželno sodišče v civilnih stvareh tudi kot zadnja, obenem pa naj prevzame še posle vrhovnega kot kasacijskega sodišča v kazenskih stvareh. V slednjih smo torej obdržali vse tiste prave stopnje, kakor smo jih imeli poprej, samo da so bile prenesene kasacijske kazenske stvari na višje deželno sodišče, dočim smo bili v civilnih stvareh prikrajšani za eno stopnjo, ki smo je bili vajeni sicer že več kot stoletje. Pristojnost višjega deželnega sodišča v civilnih stvareh se namreč ni prav nič spremenila, ni ne zožila, ne razširila, nanj niso bili preneseni prav nobeni posli, ki bi mu po sodni organizaciji in po tedanjih civilnopravnih zakonih že prej ne bili šli. Sicer bi se bilo eno ali drugo lahko zgodilo, ker se je sodišče, kakor že omenjeno, osnovalo popolnoma na novo. Toda ni se hotelo dregati v drugače, kakor se je zdelo, preskušen sodni sestav, in to tem manj, ker je bila označena ta ureditev že vnaprej kot časna.

Najbližja bodočnost je pokazala, da za prehodno dobo ni bilo treba tvegati drugačnih poskusov. Senati višjega deželnega sodišča so bili sestavljeni deloma iz sodnikov, ki so bili zaposleni že pred prevratom na drugi ali tretji stopnji, nekaj jih je bilo

postavljeno na takšno mesto prvič. Dolgoletno sodniško službovanje jim je bilo vir bogatihkušenj v vseh pravnih vprašanjih, visoka mesta, ki so jih bili dosegli že prej, so jamčila za njih strokovno izobrazbenost. Bili so povsem homogeni senati in izvrševali so svojo nalogo odlično in v splošno zadovoljstvo. Njih najvažnejši judikati, objavljeni deloma v Slovenskem Pravniku, kažejo, kako resno so se zavedali svojih visokih dolžnosti, ki jih imajo kot sodniki najvišjega sodišča, če to tudi ni bilo sodišče tretje stopnje. Razlogi njih sodb so vsebinsko prav tako bogati kakor razlogi drugih vrhovnih in kasacijskih sodišč. Ali ne kaže sodnik vprav z obrazložitvijo, da res sodi in da ne odloča samo, ali se z njo ne oddoljuje tudi tistim posebnim privilegijem, ki jih zahteva njegov stan zase? Saj tvorijo vprav razlogi most med predlogom in izrečeno odločbo, podajajo sodnikovo lastno naziranje o obravnavanem razmerju, in to ne samo abstraktno, marveč tudi s pogledom na naziranja strank in nižjih sodnikov. Takšna obrazložitev ustreza tudi tisti kratki določbi svetovne zakonodaje, da je dodati odločbi razloge, iz katerih je sodnik prišel do zaključka. Ljubljansko višje deželno sodišče kot zadnja stopnja v kvalitetni tekmi z drugimi najvišjimi sodišči ni zaostajalo.

Konec leta 1919. se je to stanje nenadoma spremenilo. Pri stolu sedmorice v Zagrebu je bil ustanovljen z odredbo z dne 28. novembra 1919, št. 779 Ur. L. poseben oddelek. Ta B oddelek je dobil pristojnost tretje kot najvišje stopnje v sodnih stvareh iz Slovenije in Dalmacije. Povedano je bilo že drugod, zakaj se to sodišče, ki sicer finančnoadministrativno ni bilo samostojno, ni osnovalo v Ljubljani, kakor se je obetalo skraja. Bila je podoba, da bo ta oddelek skupno s hrvatsko-slavonskim zametek bodočega jugoslovanskega najvišjega sodišča, kakor ga je pozneje predvidel čl. 110 vidovdanske ustave.

Ustanovitev oddelka B je izvirala iz pravilne zamisli, da najvišja sodna stopnja ni samo končno odločevalno sodišče, ampak da ji gredo še druge višje naloge. Najvišja stopnja pazi na enotnost interpretacije in daje z enotnim sodstvom pobude nižjim sodiščem, njene odločbe so v tem pogledu zakladnica pravnih misli za nižja sodišča. Enotno uporabljanje zakonov more zagotoviti le ena sama vrhovna stopnja. Prav tako more tudi edinole eno vrhovno sodišče skupno pravo enotno dalje razvijati in izpopolnjevati ter sploh pripravljati pot nadaljnjemu skupnemu pravnemu razvoju. Zato je spojil oddelek B obe takratni višji deželni sodišči, ljubljansko in splitsko, ki sta imeli enotno zakonodajo. Ker se je sodna organizacija v smislu skupnega procesnega prava s tem le izpopolnila, je predstavljala nova tretja stopnja edino naravni vrh njej podrejenih istovrstnih instanc.

S tem je bila odstranjena nevarnost, prežeča na vsako drugačno višjo stopnjo, da postane le drugi, bolj oddaljeni oddelek nižje stopnje, ako je edino ta nižja stopnja višji hierarhično podrejena in ako služi obenem tudi za dopolnitev višje. Takšna stopnja ni deležna navzkrižnega sodelovanja članov iz različnih področij, ki obeta vselej boljše uspehe. Saj v višje oblastvo ne prestopajo iz nižjega le osebe, vanj se selijo obenem z istimi člani tudi iste ideje in podobni nazori.

Tudi ustanovitev posebnega najvišjega sodnega oblastva za Slovenijo in Dalmacijo je pomenjala samo prehodno ureditev (čl. I uredbe). Ne l. 1919. ne dolgo časa pozneje ni nihče dvomil, da je sodstvo izliv enotne državne vrhovnosti in da bomo imeli v državi eno skupno najvišje sodišče. V tej točki so se sicer najrazličnejši ustavni načrti iz l. 1921. strinjali. Nasprotni glasovi so se pričeli pojavljati dokaj kasno, obenem z zahtevo po drugačni ureditvi države. Vprašanje enotnega sodstva, ki je bilo poprej izven političnih pregrad, je postalo sedaj eno izmed mnogih vprašanj, ki so tvorila jedro bodočega narodnega sporazuma. Takoj se je videlo, da se bo tudi to vprašanje s sporazumom samo ob sebi rešilo. Kar se je sicer o tem govorilo in pisalo, se ni tikalo bistva najvišjega sodišča, ni se poudarjalo, ali zahtevajo pravne osnove ločeno sodstvo, ni se premišljalo, ali utegne v razmerah, ki jih karakterizira jako močno razvito in čedalje bolj naraščajoče vzajemno občevanje med vsemi predeli države, ločena ureditev sodstva zakrivljati tudi nevšečnosti.

Zato se tudi ob postopnem zenačevanju zakonodaje v literaturi niso nikjer pojavljali drugačni glasovi, kakor da se odpravi tista fikcija, ki je proglašala dosedanjih šest samostojnih najvišjih sodišč kot posamezne oddelke enotnega kasacijskega sodišča, in ustanovi res eno in edino takšno sodišče, kakor ga predvideva že zakon o ureditvi rednih sodišč. Pač pa je bila v tem času dosežena enotnost predpisov o popolnjevanju sodniških mest in to tudi pri oddelkih kasacijskega sodišča. Najnovejša, letošnja ureditev, o kateri ne vemo, kolikšno življenje ji bo sojeno, je enotnost sodniškega zakona razbila. S tem se je predstavila sama, ne glede na vse drugo, za provizorij. Naglašalo se je poprej, da si bo nova ureditev vzela za vzor tuje moderne smerice. Pogledi v tujino, zlasti v Italijo, bi bili dokaj poučni. Vendar se to ni zgodilo in stara ter nova ureditev sta si idejno v dokaj ozki zvezi. Zlasti ju družijo, da tudi nova uredba razen minimalne službene dobe ni predpisala za dosego mesta pri najvišjem sodišču nobenega drugega kvalitetnega pogoja, na drugi strani pa tudi ni dala nobene absolutne garancije, da vestni in skozi in skozi zmožni sodniki ne bodo prezrti.

Sedaj stopamo v tretjo fazo urejevanja tega vprašanja. Pri tem nam nehotе lebde pred očmi neke podobnosti s stanjem, kakršno je bilo ob našem vstopu v mednarodno življenje. Isti teritorij, enaka sodna organizacija. Ni pa pomanjkanja na sodniškem osebju, nadalje je tu dvajsetletna nepretrgana tradicija najvišje, tretje instance in to v skladu s prenovljenim zakonodajstvom. Zaradi tega se zdi, da pomik nazaj, k nekdanjim poprevratnim enostavnejšim rešitvam, ni mogoč. Ni pa s tem rečeno, da bi bila izključena vsakršna nova ureditev našega slovenskega najvišjega sodišča, ki bi zlasti pomenjala sprostitev sedanjega formalizma in razbremenitev hudo prizadete tretje stopnje. Spregledati se tudi ne sme, da odmikanje vseh treh zakonodaj v državi ne bo zaželeno, da bo prav v tej točki nekako zbližanje naravnost potrebno. Treba bo torej vsako, kakršno koli spremembo trezno preudariti. Vse pa se mora delati z željo, zgoščujočo se v trdno prepričanje, da bo tudi naše bodoče najvišje sodišče uresničilo prav tako vsa pričakovanja, kakor se tega s popolnim zadoščenjem spominjamo glede naših sedanjih vrhovnih stopenj.

Dr. Rudolf Sajovic.

Določitev spolne zrelosti dekleta v biologiji in v kazenskem zakonu.*

Kazenski zakon, kakor vsa zakonodaja, ima namen bdeti nad določenimi dobrinami človeka, zaščititi življenje, zdravje, imetje, dostojnost medsebojnih stikov, določene običaje itd. pred škodo ali motnjo. Pri določanju pojmov se poslužuje znanstvenih dognanj pa tudi uobičajenih nazorov. Čim boljši hoče biti zakon, konkretno: kazenski zakon, tem bolj se bodo zakonodavci posluževali znanstvenih, eksaktnih dognanj za razne določbe. Kazenski zakon prihaja večkrat v stik z biološkimi, življenjskimi dogajanjmi, n. pr. z boleznijo, s splavom, s spolnim občevaranjem itd.

Tu nas zlasti zanima vprašanje, kako določa kazenski zakon spolno dozorelost ženske, kakšni so kriteriji in koliko ustrezajo biološkim odn. antropološkim dognanjem. Zakonodavec ljubi kategorične, eksaktne izjave: da ali ne. Iz te — za jurista najbrže pravilne — miselnosti izvirajo često konflikti z zastopniki bioloških strok kot izvedenci (s fiziologi, antropologi, zdravniki). Taki konflikti so možni n. pr. ob nedoločenih, toda

* Po predavanju na drugem vseslovanskem pedološkem kongresu v Ljubljani, avgusta 1937.